

dr hab. Jolanta Perek-Białas, prof. UJ
Uniwersytet Jagielloński w Krakowie
Szkola Główna Handlowa w Warszawie

Czerwiec, 2025

***OCENA DOROBKU NAUKOWEGO
DR MARIUSZA BARANOWSKIEGO
W ZWIĄZKU Z POSTĘPOWANIEM HABILITACYJNYM***

Na recenzentkę dorobku dr Mariusza Baranowskiego w postępowaniu w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie nauki socjologiczne zostałam powołana na podstawie Uchwały nr 18/2024/2025 Rady Naukowej Dyscypliny Nauki Socjologiczne Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu z dnia 03 marca 2025 roku.

Zanim przejdę do oceny chciałabym przekazać, że nie mam żadnego konfliktu interesów (w tym wspólnych publikacji, projektów z Habilitantem), który by uniemożliwił mojej osobie ocenę dorobku dr Baranowskiego.

Na początku także chciałam podkreślić wzorowe przygotowanie dokumentacji, w tym sam **autoreferat liczący 62 strony** wraz z wymaganymi załącznikami, która pozwoliła na komfortowe zapoznanie się z całym – niewątpliwie – obszernym dorobkiem Pana doktora Baranowskiego. Przy dużej aktywności Habilitanta było to dużym ułatwieniem, gdyż ocena dorobku w tak krótkim czasie (w czasie zajęć, sesji, egzaminów i konferencji) była wyzwaniem. Przytoczona literatura, jeśli nie zaznaczono inaczej opiera się na dokumentacji, w tym bibliografii przedłożonej w ocenie.

1. Przebieg kariery zawodowej

Dr Mariusz Baranowski ukończył studia na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza (magister filozofii, 2001, magister socjologii, 2005). W 2009 uzyskał stopień naukowy: doktora nauk humanistycznych w zakresie socjologii za rozprawę „Własność i kontrola a efektywność w spółkach notowanych na Giełdzie Papierów Wartościowych w

Warszawie”, promotorem był prof. Jacek Tittenbrun. Był pracownikiem dydaktycznym w SWPS – Wydział zamiejscowy w Poznaniu w latach 2011-2019, w latach 2010-2013 – pracownikiem naukowo-dydaktycznym w Wyższej Szkole Nauk Humanistycznych i Dziennikarstwa. Od 2013 pracuje na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu.

2. *Zainteresowania naukowo-badawcze*

Dr Mariusz Baranowski jest badaczem, który rozwija w ramach swojej działalności naukowo-badawczej problematykę dobrobytu społecznego (wraz z badaniami nad jakością i poziomem życia) z próbą ujęcia teoretyczno-metodologicznego zjawiska, ale też w aplikacji do szczegółowych obszarów jak edukacja, polityka wobec osób z niepełnosprawnościami, polityka energetyczna.

Publikacje dr Baranowskiego mają znaczący wkład w subdyscyplinę socjologii gospodarki (nauki socjologiczne). W sposób zaangażowany przez wszystkie lata po uzyskaniu stopnia doktora Habilitant prowadzi badania naukowe z tej tematyki, czego wyrazem są nie tylko przedłożone do oceny publikacje, dodatkowe publikacje powiązane z cyklem, ale także dodatkowe działalności, w tym w międzynarodowym środowisku, z przykładami prezentacji wyników badań na licznych konferencjach zagranicznych.

Czytając publikacje przedłożone do oceny widać, że Habilitant ma swoje przemyślenia, które na pewno nie powinny pozostawiać obojętnym, jeśli analizuje się rolę systemów polityk publicznych i ich wpływ na społeczeństwo. Szczególnie zaintrygowało mnie nazwanie wprost - jak w politykę wchodzi zniuansowane określenie, które zmieniają społeczne postrzeganie wybranych rozwiązań społecznych (np. zamiast zasiłek – świadczenie).

Konkluzje wynikające z badań i analiz prowadzonych przez Pana Doktora, nie można w łatwy i jednowymiarowy sposób uchwycić, przenika się w tych pracach konieczność dobrego definiowania i nazywania określeń z pokazaniem wkładu myśli poprzednich badaczy.

Widać, że troska o genezę, zmiany i rolę systemów dla nierówności społecznych są ważnym zagadnieniem w badaniach dr Baranowskiego. Zainteresowania naukowe Pana Doktora są inspirujące, objęcie wszystkich poruszanych przez niego wątków i ich prezentacja w tak krótkiej recenzji nie jest możliwa w całości, dlatego tylko najważniejsze kwestie omawiam, wg mnie istotne dla argumentacji końcowego wniosku.

3. *Ocena prac wchodzących w skład osiągnięcia naukowego będącego podstawą wystąpienia o stopień doktora habilitowanego*

Jako osiągnięcie naukowe będące podstawą do wystąpienia o stopień doktora habilitowanego dr Mariusz Baranowski przedłożył cykl publikacji [1-14] pt. ***Analiza wybranych obszarów dobrobytu społecznego: w stronę socjologii dobrobytu***, z czego w przypadku 1 publikacji nie jest pierwszym autorem, a w 8 publikacjach jest jedynym.

Aby odpowiednio wyjaśnić logikę wyboru tych publikacji w autoreferacie dr Baranowski przedstawił na Schemacie 1 (Autoreferatu, str. 3) organizację cyklu publikacji według obszarów badawczych, które były przedmiotem jego zainteresowań. Niewątpliwie ta organizacja pozwoliła w przystępny sposób zapoznać się z dorobkiem i tak wg schematu do oceny uwzględniono:

- publikacje określające koncepcję teoretyczną [1-3];
  - publikacje, które dotyczą postaw społecznych wobec państwa dobrobytu i dochodu podstawowego [4-6];
  - publikacje dotyczące konsumpcji i degrowth: wyzwania ekologiczne a dobrobyt [7-8];
  - publikacje na temat nowych technologii a dobrobytu społecznego i kultury partycypacyjnej [9-10];
  - publikacje na temat utowarowienia polityki społecznej i warunkowe *welfare state* a dobrobyt społeczny [11-12];
  - publikacja dotycząca utowarowienia edukacji a nierówności socjoekonomiczne i dobrobyt społeczny [13]
- oraz ostatnia publikacja na temat polityki energetycznej i dobrobytu społecznego w Europie Środkowej w kontekście wojny w Ukrainie [14].

Publikacje wykazują się bogatym zarówno w wymiarze teoretycznym, metodologicznym jak i badawczym wkładem i są znaczącymi pozycjami dla dyscypliny nauki socjologiczne (w subdyscyplinie socjologii gospodarki, zwanej socjologią ekonomiczną (Granovetter, 1985; Krzykała, 2005; Morawski, 2001; Tittenbrun, 2012). Według mnie także widzę możliwości dla innych dyscyplin (m.in. nauki o polityce i administracji). Chociaż sam Autor wskazuje także na wkład w socjologię problemów społecznych, socjologię polityki i socjologię środowiska. W przypadku socjologii problemów społecznych muszą dodać – jako osoba z Instytutu Socjologii UJ, że jest to

budujące, że prace profesora Krzysztofa Fryszackiego – zostały wspomniane jako także te, które inspirowały do poszukiwań badawczych. To także pokazuje, że dr Baranowski oprócz znajomości literatury międzynarodowej bardzo dobrze rozpoznaje kluczowe osoby z Polski w subdyscyplinach, które dla niego były podstawą do prowadzonych badań. Może tylko od razu dodam w tym miejscu, że wyjątkowo nie podoba mi się określenie złobyt – z angielskiego *welfare scarcity*.

Wszystkie 14 artykuły były dla mnie inspirującą lekturą poświęconą konceptualizacji dobrobytu społecznego (pierwszy cel) oraz co za tym poszło pokazaniu wykorzystania wypracowanej ramy teoretycznej dobrobytu społecznego w badaniu konkretnych obszarów funkcjonowania społeczeństw i ich instytucji, czyli cel drugi o charakterze praktycznym i eksplanacyjnym.

Według mnie prace dr Baranowskiego mogą wyznaczać nowy sposób przedstawiania naukowego dyskursu o zagadnieniach, które dotyczą całego społeczeństwa, a są zanurzone w literaturze, która potrzebuje nowych i innowacyjnych spojrzeń i dowodów na zagadnienia dobrostanu społecznego lub braku (niedostatku) dobrobytu.

Pisząc recenzję nie będę streszczać tych publikacji, gdyż zostało to zrobione w sposób perfekcyjny (por. Autoreferat strony 10-27) jednak trzeba podkreślić niektóre aspekty recenzowanego cyklu, niewątpliwie wskazujące na dojrzałość badawczą Habilitanta.

Na wyróżnienie według mnie w tych pracach zasługuje:

- a) bogactwo koncepcji i odwołań do literatury światowej i polskiej w powiązaniu z tematyką cyklu publikacji;
- b) wykorzystanie danych z odpowiednimi analizami i wykazaniem się zaawansowanymi metodami analizy, potwierdzających kompetencje w prowadzeniu pogłębionych studiów (jak np. BDP, wskazywanie efektów planu losowania z badań sondażowych);
- c) pokazanie krytycznej dyskusji nad nierównościami społecznymi z perspektywy neoliberalnych systemów;
- d) przegląd badań na temat sposobu postrzegania rozwiązań w polityce publicznej, które niekoniecznie są powszechne czy wprowadzone (BDP, zasiłki itp.);
- e) autorska propozycja modeli teoretycznych dobrostanu społecznego mimo tego, że warta dalszego rozwinięcia, dodawania tych aspektów, które zostały ujęte w tekstach – np. technologia lub „promowanie” *welfare scarcity* (dla mnie niedobór systemu niż złobyt);

f) wykazanie się różnymi metodologiami badawczymi (analiza danych zastanych, badania sondażowe, analiza treści, metoda typologiczna czy historyczno-porównawcza), jak i zróżnicowane dane (raporty rządowe i pozarządowe, publikacje naukowe, dane sondażowe, wskaźniki makrosocjologiczne i makroekonomiczne, dane demograficzne). Na przykład tak jak w artykule [3], w ramach grantu NCN (Miniatura 5, 2021/05/X/HS6/00067) pt. *Dobrobyt społeczny w świetle analizy modelowania tematycznego: badanie wstępne*, wykorzystany został utajony składnik alokacji Dirichleta do analizy prawie 10 tys. streszczeń publikacji dotyczących dobrobytu społecznego z lat 2000-2020. Faktycznie, zastosowanie algorytmu generującego model probabilistyczny pozwoliło wyróżnić 12 obszarów tematycznych podejmowanych przez badaczki i badaczy zajmujących się dobrobytem społecznym, co samo w sobie pokazuje możliwości dalszej eksploracji. Wg mnie to jest tzw. *roadmap* (z ang) jak dalej można sprawdzać czy i który obszar będzie w dalszych latach rozwijany, a który nie (o ile nie będzie blokad). Wydaje się, że trzeba zauważyć, że praca już znalazła uznanie, skoro według Iana Greenera i Martina Powella (2024: 318), zastosowana w tym artykule [3] metodologia została uznana za nowatorską w kontekście polityki społecznej.

Po krótko odniosę się do oceny publikacji składających się na cykl.

Publikacja [1]

Istotnie artykuł w sposób bardzo erudycyjny wypełnia lukę teoretyczną dotyczącą kryzysów gospodarczych poprzez zaproponowanie interdyscyplinarnego spojrzenia na okres gwałtownej dekonstrukcji za pomocą dobrobytu społecznego i jego instytucjonalnych uwarunkowań. Propozycja analizy prekarnych form zatrudnienia i zjawiska niepewności jako kluczowych czynników wpływających na subiektywne poczucie dobrobytu społecznego jest także wyróżniającym się uzupełnieniem dotychczasowych rozwiązań, nie tylko na gruncie nauk socjologicznych.

Publikacja [2]

W publikacji do analizy reżimów państw dobrobytu wykorzystano ocenę postaw wobec dobrobytu (ang. *welfare attitudes*). Jedynie tutaj kwestia relacji (za pomocą strzałek,

ciągłych i przerywanych) w Rys 1 (Figure 1) jak i Rys 2 (Figure 2) nie jest oczywista. Analiza została zilustrowana z wykorzystaniem klasyfikacji G. Espinga-Andersena na podstawie danych Europejskiego Sondażu Społecznego (także testowana w artykule [6]).

Publikacja [3]

Oryginalnym wkładem jest zastosowanie algorytmu LDA do analizy literatury dotyczącej dobrobytu, co – można się zgodzić z samym Habilitantem - jest podejściem nowym i nieczęsto stosowanym w naukach społecznych. Opracowany kompleksowy przegląd literatury, który na przestrzeni analizowanych zmian i nowych kierunków w badaniach nad dobrobytem społecznym warto by było zestawić nie tylko ilościowo, ale też jakościowo.

Publikacja [4]

Brakuje analiz, które dotyczą badania postaw społecznych wobec bezwarunkowego dochodu podstawowego (BDP), którego akceptacja wpisuje się w zagadnienia analiz dobrobytu. Wykorzystanie unikalnych danych z badań sondażowych w czterech krajach, które reprezentowały różne modele systemów dobrobytu także (jak i inne opracowania, które są z analitycznym komponentem) można ocenić pozytywnie i jako znaczące w dyskursie naukowym. Na podkreślenie zasługuje pokazanie efektów planu losowania, ważne dodanie informacji o sposobie analizy, np. z jakim zastosowaniem wag. Tabela 5 – wskazuje, że model dla Polski nie ma dobrej jakości, co trzeba mieć na uwadze.

Czy można stwierdzić, że jest wpływ „reżimu dobrobytu” lub „poziomu świadczeń socjalnych” na postawy wobec BDP? Raczej, czy identyfikuje się istotne różnice społeczne i co o nich decyduje dla projektowania różnych systemów modeli polityk publicznych? I co nie tylko różnicuje, ale dlaczego, gdy wiemy, że wykształcenie, ale jak wykształcenie z dochodem zmienia analizy (sprawdzenie interakcji). Analizy nie wykazały tego, ale też o samych analizach i ich możliwości modyfikacji można by było na pewno więcej dyskutować (w tym czy i jak faktycznie świadomość społeczna była prawidłowo uchwycona w tego typu badaniach).

Ze względu na to, że brakuje prac dotyczących tych zagadnień to oceniana publikacja wnosi nowe spojrzenie na złożone relacje między strukturami polityki społecznej a

społecznymi postawami wobec innowacyjnych rozwiązań takich jak instytucjonalne wdrażanie programów z wykorzystaniem BDP.

Publikacja [5]

Kontynuując te rozwiązania, także kolejna publikacja (z Prof. Piotrem Jabkowskim) – tym razem na dobrze znanych danych ESSu dotyczyła BDP. Analizy już dotyczyły 22 krajów, opierając się na danych z Europejskiego Sondażu Społecznego 8 (*ESS Round 8*) z 2016 roku. Ten tekst potwierdza, że postawy wobec BDP są silnie uzależnione od pozycji społeczno-ekonomicznej jednostki (określenie C. Wrighta Millsa „osobiste troski”) oraz kontekstu regionalnego (Millsa „publiczne problemy”). Myślę, że z perspektywy transferu tych wniosków do debaty społecznej są to ważne konkluzje i ponadregionalne. Trudno też nie zgodzić się z Autorem, że „ten artykuł stanowi ważny wkład w socjologiczne badania nad dobrobytem i polityką społeczną, szczególnie w kontekście zmieniających się warunków gospodarczych i wyzwań związanych z przyszłością państwa dobrobytu w Europie” (str. 14, *Autoreferat*).

Publikacja [6]

Podobnie także na podstawie danych z badania Europejskiego Sondażu Społecznego – tylko - z wykorzystaniem modelowania wielopoziomowego – wykazali Autorzy (z udziałem Habilitanta), że istnieją znaczące różnice między postawami wobec roli państwa w redystrybucji zasobów (ang. *welfare attitudes*) oraz na zrozumieniu, jak te postawy były kształtowane przez kontekst polityczny i ekonomiczny w poszczególnych krajach. Akurat na potrzebę rewizji klasycznej typologii systemów Espinga-Andersena zwracało uwagę wielu badaczy (w tym przykładowo Deeming, 2017¹, Buhr, Stoy, 2015²), faktycznie jest ta klasyfikacja krytykowana, szczególnie za „wrzucanie” np. krajów Europy Środkowo-Wschodniej do jednej grupy.

---

¹ Deeming, C. (2017). The lost and the new ‘liberal world’ of welfare capitalism: A critical assessment of Gøsta Esping-Andersen's the three worlds of welfare capitalism a quarter century later. *Social Policy and Society*, 16(3), 405-422.

² Buhr, D., & Stoy, V. (2015). More than just welfare transfers? A review of the scope of Esping-Andersen's welfare regime typology. *Social Policy and Society*, 14(2), 271-285.

Publikacja [7]

Kolejne publikacje już w innym schemacie próbują rozwinąć wątki, którymi interesuje się Habilitant. Doceniam nowatorstwo artykułu z rozszerzonym modelem *AGIL* Talcotta Parsonsa (*AGIL+DE*). Dodanie: zależności od środowiska naturalnego (*Dependency, D*) oraz ekspansję technologii (*Expansion, E*). Propozycja w analizie relacji między *SRC* a dobrobytem społecznym w kontekście *degrowth*. Artykuł dostarczył innowacyjnej analizy i wskazuje ścieżki w przejściu od społeczeństwa konsumpcyjnego do modelu bardziej zrównoważonego i odpowiedzialnego ekologicznie.

Publikacja [8]

Nie ukrywam, że ten współautorski artykuł, mimo że krytycznie analizuje pojęcie intencjonalności w kontekście *degrowth*, proponując bardziej realistyczne podejście do społecznych transformacji, które uwzględniają nieprzewidywalność i złożoność procesów społecznych nie przekonuje jak te, które mają element analityczny. Choć sama koncepcja i jej pokazanie, w tym uznanie recenzentów pokazuje, że warto może wrócić do tych zagadnień, jeśli jest taka duża rola wiedzy na temat społecznych i ekologicznych przemian oraz dobrobytu społecznego w erze post wzrostu. Nie wiem czy i jakie są plany kontynuacji tych badań, ale brak poparcia w analizach na pewno traci w skutecznym przekonaniu czy to wszystko co ma znaczenie w badaniu intencjonalności w kontekście *degrowth* i czy nie warto też korzystać z dorobku innych dyscyplin (np. psychologii) czyniąc analizy interdyscyplinarne.

Publikacja [9]

Kolejna publikacja, która próbuje w oryginalny sposób wprowadzić koncepcję technologicznie usieciowionej gospodarki (*TNE*) jako elementu szerszego modelu rzeczywistości sieciowej. Dobrobyt społeczny musi uwzględniać nową, cyfrową perspektywę, co w przeszłości nie miało takiego znaczenia. Ważne rozróżnienie pomiędzy praktykami społecznymi współdzielenia *sensu stricto*, gdzie uczestnicy dzielą się zasobami na zasadach zaufania i współpracy (mające znaczenie dla struktury rozwoju społeczeństw), a praktykami, które charakteryzuje rynek kapitalistyczny (przykład Ubera).

Publikacja [10]

Publikacja, która opiera się na koncepcji redystrybucji i uznania Nancy Fraser wskazując jak nowe media mogą przyczyniać się zarówno do wzrostu dobrostanu, jak i do pogłębienia nierówności i izolacji społecznej. Z perspektywy wydarzeń jest to też element, który nie dziwi i obowiązkowo powinien być składową propozycji dobrobytu społecznego, w tym tej proponowanej przez Habilitanta.

Publikacja [11]

W artykule podjęto się próby oceny roli programu społecznego w kontekście tzw. nieliberalnego zwrotu (ang. *illiberal turn*) w polityce oraz jego wpływu na struktury społeczne i gospodarcze w Polsce. Znowu Habilitant wraca do krytycznej analizy procesu utowarowienia (ang. *commodification*) polityki społecznej, który łączy z neoliberalnym podejściem do państwa dobrobytu. Kwestia utowarowienia nie tylko tutaj jest przedmiotem szczególnego zainteresowania Habilitanta i swobodnie, z przekonaniem, gdyż wywody potwierdzają bardzo dobrą znajomość literatury, porusza się w argumentacji czy i jak takie programy jak np. program „Rodzina 500+” mają znaczenie dla polityk mających na celu wzmacnianie a nie osłabianie różnych grup społecznych.

Zgadzam się, że artykuł dostarcza istotnych wniosków na temat roli polityki społecznej w kreowaniu i utrwalaniu tendencji **nieliberalnych** w Polsce, ukazując, jak populistyczna retoryka może maskować neoliberalne strategie gospodarcze, prowadzące do dalszej marginalizacji najsłabszych grup społecznych. Zwracanie uwagi na słowa w programach zmieniają sposób rozumienia, akceptacji i w konsekwencji działań/zachowań.

Publikacja [12]

Tym samym publikacja [12] kontynuując poprzedni wątek umożliwia zrozumienie, w jaki sposób neoliberalne państwa (tutaj Wlk. Brytania) systematycznie ograniczają prawa socjalne (tutaj na przykładzie świadczeń dla osób z niepełnosprawnościami). Ten artykuł mnie bardzo zaintrygował. Zmiany dotyczące systemu wsparcia osób z niepełnosprawnościami w Wlk. Brytanii opisane w artykule wskazują, że faktycznie zmiany świadczenia (ESA) są poważne dla braku skutecznego wsparcia tej grupy. Zastanawiające czy może jest oferowane wsparcie, ale w innej formie, na innych zasadach,

może nie jest tak łatwe do uchwycenia w rejestrach statystyk publicznych (dane na wykresie pochodzą z bazy Statista)? Kwestia zmuszenia osób z niepełnosprawnościami do spełniania wygórowanych wymogów rynku pracy (np. bez uwzględnienia ich realnych możliwości zdrowotnych) jest na pewno warta dodatkowych weryfikacji i rozważań.

Jednak na ile system brytyjski zmusza obywateli (a na ile od razu wiadomo, że ten system taki jest) do dostosowania się do reguł neoliberalnego rynku pracy? Bycie poza rynkiem pracy – szczególnie dla osób z niepełnosprawnościami oprócz ograniczeń mających wpływ na dobrostan – na pewno prowadzi do pogorszenia dobrostanu psychicznego, a i z tym powiązaniem pogorszeniem się stanu fizycznego tych osób.

Podobało mi się zwrócenie uwagi na „lingwistyczną” manipulację – zamiana słowa „zasiłki” (allowance) na „świadczenia” (benefit), które okazały się kluczowe przy zaostrzaniu warunków świadczeń dla osób z niepełnosprawnościami. Przypomina mi się też prowadzenie takiej polityki w Polsce, gdy na przykład nie mówi się o pacjentach, osobach bezrobotnych, ale o klientach czy świadczeniobiorcach. Inaczej pozycjonuje się myślenie o takich osobach i o wsparciu dla nich ze strony państwa. Jest to analogia do tego co było w publikacji [11] w jaki sposób myślimy, rozumiemy i działamy. To wszystko jest ze sobą powiązane, gdyż rodzi stereotypowe skojarzenia, utrwalane systemowo. Jeśli jest to taka rządowa polityka i tak prowadzona, to społeczeństwo „przyzwyczajają się” do pewnych rozwiązań (jej retoryki) i je akceptuje. To jest też ta zmiana społeczna w umysłach, co wychodzi potem w analizach postaw (za lub przeciw pewnym rozwiązaniom) na podstawie badań sondażowych (jak we wcześniejszych publikacjach wcześniejszych z cyklu).

Mimo znów ograniczonego wykorzystania (braku) analitycznego podejścia w argumentacji tekst przekonuje do krytycznej analizy polityki społecznej Wielkiej Brytanii. W sumie to jest smutne, jak neoliberalne reformy mogą prowadzić do ograniczenia praw socjalnych i wzrostu nierówności społecznych, szczególnie w kontekście osób z niepełnosprawnościami, jednej z najsłabszych grup społecznych.

Publikacja [13]

W tym artykule widać pasję do odpowiedniego filozoficznego (pewnie przez kierunek studiów ukończony niezależnie od socjologii) podejścia w rozwijaniu teoretycznych koncepcji, w tym przypadku z propozycją pojęcia bezwartościowej/byłe-jakiej edukacji (ang. *worthless education*). Ambitnie postawione zadanie, aby wykazać w jaki sposób

komodyfikacja edukacji zniekształca jej pierwotną funkcję i przyczynia się do pogłębiania nierówności społecznych i ograniczania szans życiowych. Sam Habilitant określa, że oryginalność artykułu polega na połączeniu krytycznej pedagogiki z autorską propozycją socjologii dobrobytu w analizie współczesnych problemów edukacji. Poprzez erudycyjne wywody i przykłady z dużą swobodą intelektualną przeprowadzono argumentację, że edukacja, zamiast być narzędziem emancypacji, staje się elementem neoliberalnej inżynierii społecznej, która osłabia demokratyczne wartości i wzmacnia istniejące struktury władzy. Ten tekst, powinien być obowiązkową lekturą do refleksji czy i jak promować edukowanie w formach, które też zniekształcają lub zniewalają umysły.

Nie jestem tylko pewna na ile z krytyczną analizę współczesnych przemian edukacyjnych można się zgodzić bez dodatkowych analiz, które – jeśli tą drogą by chciał dalej iść Habilitant – warto spróbować w przyszłości wykonać. Pojęcie bezwartościowej/byłe-jakiej edukacji nie przebija się tak mocno w dyskursie jak liczby i dowody, a w sumie można przyjąć, że jeśli absolwenci danych kierunków nie otrzymują pracy – zgodnych z wykształceniem lub w ogóle nie podejmują pracy po zakończonych etapach uczenia finansowych z środków publicznych, warto nie tylko zrozumieć mechanizmy reprodukcji nierówności społecznych, ale też szukać rozwiązań praktycznych w rewizji systemu edukacji w kierunku bardziej egalitarnym i sprzyjającym rozwojowi obywatelskiemu.

Publikacja [14]

Wydawałoby się, że ostatnia praca powiązana z kwestiami energetyki nie ma za wiele wspólnego z nazywaną przez samego Habilitanta socjologią dobrobytu, ale mając wiedzę jak to wpływa na politykę jak i losy indywidualnych osób (szczególnie w czasach kryzysów, wojen) też wpisuje się w zakres zainteresowań nauk socjologicznych. Nie tylko dlatego, że dopiero na końcu cyklu ten artykuł został zaprezentowany. Tutaj znów przebija się w tych wywodach zacięcie filozoficzne Habilitanta, ale to nie znaczy, że ono znów nie jest refleksywne dla osób z nauk społecznych. Nie jest też odkrywcze to, że osiągnięcie tego celu (*sustainability and resilient Europe*) wymagać będzie odpowiednich (tzn. jakich?) działań politycznych (np. zmiany władzy) oraz solidarnej współpracy międzynarodowej (znów pytanie, które warto było spróbować odpowiedzieć – w jaki sposób?). Tego „trochę” zabrakło, ale to nie znaczy, że tematyka z publikacji nie powinna

być tak zaprezentowana i dobrze, że rozszerza sposób myślenia o dobrobycie społecznym na szczegółowe pola (jak wcześniej edukacja, czy teraz energetyka).

Wybrane wyniki unikalnych prac badawczych, mimo uwag powyżej, powinny być dalej rozwijane także w lepszym i szerszym wykorzystaniu w praktyce prowadzonych działań w zakresie polityk publicznych (np. w zakresie dyskursu o welfare scarcity, czy bezwarunkowego dochodu podstawowego). Prace dr Baranowskiego mają szansę być zauważane i cytowane także poza kręgiem środowiska socjologicznego.

4. Pozostałe osiągnięcia naukowo-badawcze, dydaktyczne i organizatorskie

4.1 Pozostałe osiągnięcia naukowo-badawcze

Dr Baranowski był kierownikiem projektu badawczego Narodowego Centrum Nauki: Miniatury 5 (*Dobrobyt społeczny w świetle analizy modelowania tematycznego: badanie wstępne*) oraz obecnie (czerwiec 2025) grantu OPUS 26 (*Krajowe uwarunkowania transformacji energetycznej w perspektywie wielopoziomowej: doświadczenia i imaginaria Europy*). Jest także krajowym koordynatorem oraz krajowym menedżerem projektu polskiej części konsorcjum projektu Erasmus+: *Enhancing Quality Teaching of Humanities and Social Sciences in Higher Education for 21+* (Nr rejestracyjny 2021-1-CZ01-KA220-HED-00031122). Oceniając ten aspekt aktywności badawczej o przygotowaniu do samodzielnego prowadzenia badań świadczy grant OPUS 26.

Warto podkreślić dodatkowy bogaty dorobek publikacyjny po uzyskaniu stopnia doktora (w 2009 roku, czyli w tym momencie po 16 latach od obrony), który obejmuje 6 monografii naukowych, redakcję i współredakcję 3 monografii wieloautorskich oraz redakcję i współredakcję kilku numerów czasopism (*Człowiek i Społeczeństwo*, *Society Register* oraz *Przegląd Krytyczny*). Dodatkowo, Habilitant opublikował 25 rozdziałów w monografiach wieloautorskich (m.in. w Routledge, Springer czy Palgrave), ponad 60 artykułów w czasopismach naukowych oraz hasło do *Elgar Encyclopedia of Environmental Sociology*.

Trzeba też podkreślić dodatkowe publikacje, które nie zostały zaliczone jako główne osiągnięcie, ale mające duże znaczenie do wykazania powiązań z głównym cyklem, będące ważnym uzupełnieniem – tj. **18 artykułów**, w tym tylko 1 współautorski. To dodatkowo wzmacnia pozytywną opinię o dojrzałości dr Baranowskiego, który konsekwentnie

rozwija poruszaną tematykę. Dodam, że nie przeprowadzam ich szczegółowej analizy w tej recenzji, ale uważam, że są też ważne w dorobku i traktuję je nie tylko uzupełniająco, ale integracyjnie, co zostało zilustrowane na rozszerzonej wersji schematu (autoreferat, str. 32, Schemat 4).

4.2 Działalność dydaktyczna i organizacyjna, współpraca z zagranicą oraz upowszechnianie wyników badań naukowych

Dr Baranowski jest aktywny jako dydaktyk - prowadził i prowadzi liczne zajęcia z zagadnień socjologii, w tym metodologii badań, nie tylko na UAM. Aktywnie rozwija dydaktyczną ścieżkę, także dzięki projektowi ERASMUS (który niesłusznie ten typ projektów nie jest tak „cenny” w biografiach naukowców jak np. projekty NCNu). Dr Baranowski był także trzykrotnie nagradzany za swoje osiągnięcia naukowe.

Po uzyskaniu stopnia doktora Habilitant brał udział w **około 60 międzynarodowych i krajowych konferencjach naukowych** (z tym, organizowanych przez European Sociological Association). Działa w *European Sociological Association* (ESA), jest członkiem zwyczajnym w *International Sociological Association* (ISA), *Polskie Towarzystwo Socjologiczne* (PTS), *Polskie Towarzystwo Polityki Społecznej* (PTPS), *International Society for Quality-of-Life Studies* (ISQOLS), *Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk* (PTPN). Był przewodniczącym Komisji Socjologicznej (do 2023) w *Zespole Pedagogiki Społecznej przy Komitecie Nauk Pedagogicznych Polskiej Akademii Nauk*, a członkiem zwyczajnym (od 2018). Imponujące jest, że Habilitant znalazł czas (i oczywiście możliwości) na tak liczne pobyty w uznanych ośrodkach naukowych (w tym w 2024 i 2023 roku w **Stanford University**, Freeman Spogli Institute for International Studies, The Europe Center (USA) jako Visiting Scholar w ramach programu ID-UB – International Junior and Senior Exchange – Pobyt średnioterminowy (projekt pt. *Political dimensions of energy inequalities and energy poverty*) oraz w **University of California, Berkeley** (USA) też w tej samej roli Visiting Scholar w ramach programu ID-UB – International Junior and Senior Exchange – Pobyt średnioterminowy (projekt pt. *Energy inequalities in comparative perspective*). Przeprowadził liczne recenzje w czasopiśmie krajowych jak i międzynarodowych. Według mnie trzeba docenić pracę jako redaktora czasopisma *Society Register* co wskazuje, że umie brać odpowiedzialność i zobowiązania do prowadzenia – w trudnych czasach konkurencji o dobre teksty z wydawnictwami

międzynarodowymi - czasopisma na stanowisku, które wymaga też samodzielności, a to jest też oceniane i ważne przy procedurze habilitacyjnej.

Zasługuje także na zauważenie w niniejszej recenzji promowanie i komunikowanie wyników badań przez dr Baranowskiego nie tylko za pomocą mediów tradycyjnych (telewizja, radio np. Radio Poznań), ale też specjalne programy na YT. Warto zauważyć wykorzystanie wyników badań w ramach współpracy z sektorem gospodarczym (wpływ społeczny).

5. Ocena końcowa

Biorąc pod uwagę wszystkie kryteria oceniam działalność naukową, dydaktyczną, organizacyjną **dr Mariusza Baranowskiego** bardzo pozytywnie. Jego osiągnięcia (główne i dodatkowe) oraz aktywność naukowa, dydaktyczna, popularyzatorska mają znaczący wkład w rozwój nauk społecznych, dyscyplina nauki socjologiczne. Tym samym wnioskuję o **nadanie dr Baranowskiego stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych, w dyscyplinie nauki socjologiczne.**

Oświadczenie końcowe: nie wykorzystałam w przygotowaniu niniejszej recenzji rozwiązań i wsparcia gen AI lub innych podobnych systemów, w związku z tym recenzja może zawierać ludzkie błędy, za które biorę odpowiedzialność.